

Όποιο και αν είναι το αποτέλεσμα των δύο συνόδων κορυφής, θεωρείται βέβαιο ότι το πολιτικό τοπίο στην Ελλάδα ενθαρρύνει τις αντιθέσεις. Οι εκπρόσωποι του έθνους και οι πολίτες θα κληθούν να αρθούν στο ύψος των περιστάσεων.

Ραντεβού ΠΑΣΟΚ με την επόμενη μέρα

Κλειδί των πολιτικών εξελίξεων που θα δρομολογηθούν είναι το περιεχόμενο της συμφωνίας για το ελληνικό χρέος στη Σύνοδο Κορυφής

Του Κ. Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

«Καμία λύση ερήμην του Γιώργου Παπανδρέου ή χωρίς αυτόν» είναι η απάντηση του Μεγάλου Μαξίμου στις φωνές βουλευτών του ΠΑΣΟΚ, αλλά και κορυφαίων στελεχών, για συγκυβέρνηση με τη Ν.Δ. με κοινής αποδοχής πρωθυπουργό και σε διαφορετική περίπτωση για πρόωπη προσφυγή στις κάλπες.

Η προσέγγιση του κ. Γ. Παπανδρέου προωνίζεται εκ των πραγμάτων πολιτικές εξελίξεις μετά την καθοριστική για τη διαχείριση του ελληνικού χρέους Σύνοδο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης την προσεχή Τετάρτη. Εξελίξεις, που είτε θα τις δρομολογήσει ο ίδιος ή θα προκληθούν από το εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ, όπου μια συνεχώς διευρυνόμενη ομάδα βουλευτών από την οποία ξεχωρίζει η κ. Βάσω Παπανδρέου – και στο παρασκήνιο ορισμένοι υπουργοί – διαμνύει πως δεν είναι σε θέση να σηκώσει μόνο το βάρος της ασκούμενης κυβερνητικής πολιτικής και τη λήψη πρόσθετων μέτρων.

Στο ανωτέρω «εκρηκτικό τοπίο» θα πρέπει μάλιστα να προστεθούν δύο νέες κρίσιμες μεταβλητές: Η στάση του κ. Ευ. Βενιζέλου, που

έχει δώσει με ελάχιστους αρωγούς στο εσωτερικό της κυβέρνησης τη μάχη ψήφιστος του Μεσοπρόθεσμου προγράμματος και του πολυνομοσχεδίου, καθώς και η συμμαχία που έχουν συμπλέξει οι κ. Ανδρ. Λοβέρδος, Άννα Διαμαντοπούλου και Γ. Ραγκούσης. Με άλλα λόγια, είναι προφανές ότι στο ΠΑΣΟΚ όλοι έχουν δώσει «ραντεβού» την επομένη της Συνόδου Κορυφής, με «κλειδί», βεβαίως, για τις περαιτέρω εξελίξεις το ίδιο το περιεχόμενο της συμφωνίας για το ελληνικό χρέος. Εάν η συμφωνία επιστραφεί θετικά από την κοινή γνώμη, θα ενισχυθεί η θέση του πρωθυπουργού που σημειώθηκε, στο τελευταίο υπουργικό συμβούλιο, δεν αναφέρθηκε καθόλου στο ενδεχόμενο η χώρα να οδηγηθεί σε μη επιλεκτική χρεοκοπία (default). Εάν, αντιθέτως, το αποτέλεσμα είναι κατώτερο των όσων είχαν επιτευχθεί την 21η Ιουλίου και οι όροι για τη νέα βοήθεια επαχθείς ή ταπεινωτικοί, με τη χώρα να περιέρχεται σε καθεστώς πλήρους κηδεμονίας, οι εξελίξεις πιθανότατα θα είναι ραγδαίες.

Σε κάθε περίπτωση, εν μέσω των κρίσιμων διαπραγματεύσεων για το ελληνικό χρέος, ο κ. Παπανδρέου και οι επιτελείς του καταστρώνουν

ένα πλάνο πολιτικών χειρισμών στο εσωτερικό της χώρας. Κεντρικός του άξονας, σύμφωνα με πληροφορίες, είναι πως ο κ. Παπανδρέου είναι εκλεγμένος πρωθυπουργός, βρίσκεται στο μέσο της θητείας του και δεν πρόκειται να αποχωρήσει «εκτός εάν κάποιος αξιοποιήσει καταστατικές διαδικασίες για την αντικατάστασή του».

Όπως λέγεται, προκειμένου να προλάβει ένα ισχυρό κύμα αμφισβήτησης, την επομένη της Συνόδου ο πρωθυπουργός θα αναλάβει ο ίδιος πρωτοβουλίες: Πρώτον, φέρεται να εξετάσει το ενδεχόμενο να επαναφέρει στον κ. Αντ. Σαμαρά πρόταση για συγκυβέρνηση, αλλά με τον ίδιο ως πρωθυπουργό και με στόχο την εφαρμογή της συμφωνίας που θα «κλειδώσει»

Δεν δέχεται λύση ερήμην του ή χωρίς τον ίδιο ο Γ. Παπανδρέου – Κρίσιμες μεταβλητές η στάση του Ευ. Βενιζέλου και η συμμαχία των τριών.

την Τετάρτη στις Βρυξέλλες. Ο πρωθυπουργός υπαινιχθηκε ότι είναι ανοικτός στην κοινή πορεία των δύο κομμάτων και κατά τη συνάντηση που είχε με τον κ. Σαμαρά την περασμένη Τρίτη στο Μέγαρο Μαξίμου, αλλά η συζήτηση δεν προχώρησε, καθώς ο πρόεδρος της Ν.Δ. υπήρξε αρνητικός στην προοπτική να μεταβούν μαζί στις Βρυξέλλες.

Στο Μέγαρο Μαξίμου θεωρούν ότι η απόφαση του κ. Σαμαρά στην πρόταση για συγκυβέρνηση θα είναι αρνητική. Ετσι, ως δεύτερο βήμα, εξετάζεται η νέα συμφωνία να κυρωθεί από τη Βουλή με 180 ψήφους «ώστε κάθε βουλευτής να τοποθετηθεί για το εάν θέλει το νέο πακέτο βοήθειας ή όχι». Σε περίπτωση που η ψηφοφορία εξελιχθεί θετικά για την κυβέρνηση, ο κ. Παπανδρέου μελετά το ενδεχόμενο να ζητηθεί η έγκριση και του ελληνικού λαού, μέσω δημοψηφίσματος, παρά τις αντιδράσεις κορυφαίων κυβερνητικών στελεχών, αλλά και πολλών βουλευτών. Είναι πάντως, προφανές πως σε περίπτωση που το αποτέλεσμα σε κάποια από τις δύο ψηφοφορίες είναι αρνητικό για τον κ. Παπανδρέου, οι εκλογές θα είναι μονόδρομος.

Όμως, ο κ. Παπανδρέου την επομένη της Συνόδου Κορυφής δεν θα κινείται «εν ου πακτοίς» στο εσωκομματικό πεδίο. Ορισμένοι, επικαλούμενοι το γεγονός ότι βουλευτές όπως οι κ. Τόνια Αντωνίου, Σαλαγιάννης και Λιντζέρης είχαν στο παρελθόν υποστηρίξει τον κ. Βενιζέλο, εκτιμούν πως εμμέσως πλην σαφώς ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης θα συνταχθεί –δημόσια ή παρασκηνιακά– με το αίτημα των πρόωγων εκλογών προκειμένου να «κατοχυρώσει» τα όποια θετικά της συμφωνίας για το χρέος και να αποφυγή τη φθορά που συνεπάγεται η περαιτέρω παραμονή του στο υπουργείο Οικονομικών. Ωστόσο, το Μέγαρο Μαξίμου μεταδίδει πως «η συμφωνία Παπανδρέου - Βενιζέλου είναι ενστάσεις του κ. Παπανδρέου που παρέμεινε αρνητικός στη διαγραφή της κ. Λούκας Κατσέλη. Επίσης, καθοριστικό για τις εξελίξεις θα είναι εάν, πότε και με ποιο τρόπο οι κ. Λοβέρδος, Διαμαντοπούλου και Ραγκούσης θα κάνουν το επόμενο βήμα, μετά το κοινό τους άρθρο της περασμένης Κυριακής».

Το «κούρεμα» και η επιτροπεία Μια κοινωνία σε σύγχυση

Του ΒΑΣΙΛΗ ΖΗΡΑ

Το βράδυ της περασμένης Δευτέρας, σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες μεταξύ των εκπροσώπων των τραπεζών και της Ευρωζώνης, ο ισχυρότερος Ευρωπαίος τραπεζίτης, πρόεδρος της Deutsche Bank και του Institute of International Finance, Γιόζεφ Ακέρμαν, φέρεται να είχε στους αντιπροσώπους των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων: «Θωρακίστε την Ιταλία και κάνετε ό,τι νομίζετε με την Ελλάδα». Αυτή είναι η κυρίαρχη άποψη σήμερα στην Ευρωζώνη και αντανάκλα της πολυπολιτισμότητας και της σύγχυσης που επικρατεί στην Ευρώπη.

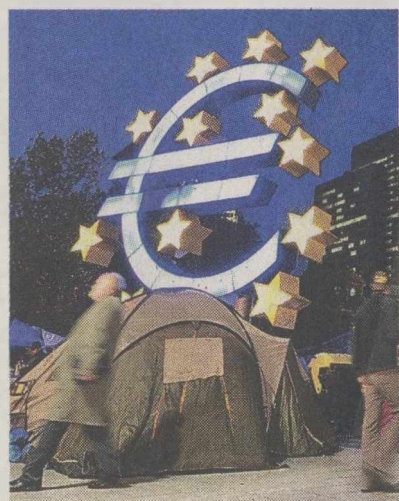
Η Ελλάδα απασχολεί μόνο ως προς τις επιπτώσεις που θα έχει ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο «κούρεμα» του χρέους της στα υπόλοιπα κράτη του ευρώ και τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Το τι θα σημαίνει για την ίδια την Ελλάδα η μία ή η άλλη απόφαση είναι δευτερεύουσας σημασίας. Γι' αυτό οι ηγέτες στη σημερινή σύνοδο και αυτή της Τετάρτης πρέπει πρώτα να αποφασίσουν για τη θωράκιση, δηλαδή την ενίσχυση του ΕFSF, όπου και η μεγάλη αντιπαράθεση Γαλλίας και Γερμανίας, και μετά για την Ελλάδα.

Υπό αυτή την έννοια όλα για τη χώρα μας είναι ανοικτά και στον «αέρα», και εξαρτώνται άμεσα από τις αποφάσεις που θα ληφθούν από σήμερα έως την Τετάρτη για το μείζον θέμα του ΕFSF. Σ' αυτό το ιδιότυπο ευρωπαϊκό «κούρεμα», ώστε να μη δημιουργηθεί πρόβλημα για τη Γαλλία στο θέμα του ΕFSF ή ένας πιο ευνοϊκός όρος για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, μπορεί να αλλάξει άρδην τους συσχετισμούς. Για παράδειγμα, κάποιες ευρωπαϊκές τράπεζες με διαχειριστική έκθεση σε ελληνικά ομόλογα προτιμούν ένα μεγάλο μη εθελοντικό «κούρεμα», ώστε να μη δημιουργηθεί πρόβλημα και να μην ανοίξει η όρεξη και σε άλλους (π.χ. Ιταλία) για εθελοντικές αναδιρθρώσεις με μεγαλύτερο κόστος.

Η ιδέα ενός μεγάλου «κουρέματος» ως λύση που δεν θα επιδέχεται αμφισβήτηση από τις αγορές και δεν θα κλείσει οριστικά για τους Ευρωπαίους το θέμα «Ελλάδα» φαίνεται πως

κερδίζει έδαφος όχι μόνο μεταξύ των κυβερνήσεων, αλλά και μεταξύ των τραπεζών. Υπέρ ενός μεγάλου haircut, που θέλει η Γερμανία, συνηγορεί και το ΔΝΤ και δείχνει πλέον να σύρεται και η Κομισιόν. Στην έκθεσή τους που παρουσιάστηκε την Παρασκευή στο Eurogroup, ΔΝΤ και Κομισιόν εκτιμούν ότι για να είναι βιώσιμο το χρέος απαιτείται μεγαλύτερη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα.

Μεταξύ των σεναρίων που επε-

Διαδηλωτές στρατοπέδευαν έξω από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στη Φρανκφούρτη.

Όλα για τη χώρα μας είναι ανοικτά και στον «αέρα» και εξαρτώνται άμεσα από τις αποφάσεις που θα ληφθούν για το ΕFSF

ξεργάζονται υπάρχει ένα, σύμφωνα με το οποίο εάν γίνει ανταλλαγή υφιστάμενων ομολόγων με νέα στο 50% της αξίας τους και απόδοση 6%, το χρέος θα μειωθεί στο 120% του ΑΕΠ το 2020, ενώ εάν το haircut φτάσει στο 60% το χρέος θα μειωθεί στο 110% του ΑΕΠ. Η τριόκη σημαίνει ταυτόχρονα ότι ακόμη και με ένα μεγάλο εθελοντικό «κούρεμα», θα απαιτηθεί ένα μεγάλο, μακράς διάρκειας γενναίο δωρο πρόγραμμα χρ-

ματοδέτησης από την Ευρωζώνη για να μη χρεοκοπήσει η Ελλάδα, και το οποίο σύμφωνα με το χειρότερο από τα εξεταζόμενα σεναρία μπορεί να φτάσει τα 440 δισ. ευρώ.

Είναι διατεθειμένος ο ιδιωτικός τομέας να δεχθεί ένα τόσο μεγάλο «κούρεμα» και ο δημόσιος (Ευρωζώνη και ΔΝΤ) να διαθέσει τόσο μεγάλα χρηματοδοτήματα; Η πιθανότερη απάντηση και στα δύο σκέλη της ερώτησης είναι αρνητική, γεγονός που πολλαπλασιάζει την αβεβαιότητα. Η ελληνική κυβέρνηση φαίνεται να έχει υιοθετήσει την άποψη ότι ένα μεγάλο «κούρεμα» μπορεί να έχει θετικό αποτέλεσμα - ακόμη κι αν δεν είναι εθελοντικό και οδηγήσει σε κανονική χρεοκοπία αντί της επιλεκτικής, που θα προκαλείτο με την υλοποίηση της συμφωνίας της 21ης Ιουλίου. Ωστόσο, κάτι τέτοιο μπορεί να εκτιμηθεί μόνο στο μέτρο και τον βαθμό που θα ξεκαθαριστούν τα εξής:

1. Για πόσα χρόνια θα εξασφαλιστεί η Ευρωζώνη την εξυπηρέτηση του χρέους που δεν θα διαγραφεί. Τι θα γίνει στην περίπτωση που οι αγορές παραμείνουν κλειστές και μετά την ολοκλήρωση του νέου προγράμματος χρηματοδοτήσεων.

2. Με ποιους όρους θα ανακεφαλαιοποιηθεί το τραπεζικό σύστημα, ώστε να μπορεί να χρηματοδοτηθεί στη συνέχεια την οικονομία.

3. Πώς θα εξασφαλιστεί η υλοποίηση του τραπεζικού συστήματος και της οικονομίας, δεδομένης της άρνησης της ΕΚΤ να δέχεται ως εγγύηση ομόλογα χρεοκοπημένης χώρας και της αδυναμίας της χώρας να βγει στις αγορές για μεγάλο διάστημα.

4. Ποιος θα είναι ο ανώλυτος του ασφαλιστικού συστήματος και τι θα απαιτηθεί από τη συνταξίση.

Αυτά δεν έχουν ακόμη σαφείς απαντήσεις και θα πρέπει να απαντηθούν από σήμερα και έως το βράδυ της Τετάρτης. Το μόνο βέβαιο είναι πως όποιο κι αν είναι το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά του κουρέματος, στην απόφαση της Συνόδου θα γίνεται αναφορά για αυστηρότερη επιτήρηση της οικονομίας, με μόνιμη παρουσία της τριόκης στην Αθήνα και αναβάθμιση του ρόλου της task force.

Του ΠΑΣΧΟΥ ΜΑΝΔΡΑΒΕΛΗ

Αν απομακρυνθούμε από τη συγκυρία, οι αντιδράσεις της ελληνικής κοινωνίας στην πρωτοφανή αυτή κρίση μπορεί να μας φανούν έως και φυσιολογικές. Δεν είναι μόνο η οξύτητα των μέτρων που πρέπει να ανατρέψουν δεκαετίες στασιμότητας, μέρος αυτής είναι και αυτά που στη συνδικαλιστική αρχή ονομάζονται «κεκλιμένα». Δεν είναι μόνο η απώλεια εισοδημάτων που απολάμβαναν δικαίως ή αδικώς κάποιος την προηγούμενη περίοδο. Το βασικότερο πρόβλημα είναι ότι καταρρέει ολόκληρη η κοσμοθεωρία με την οποία η ελληνική κοινωνία εξηγούσε και βουλευόταν στον κόσμο.

Το κράτος ήταν για τον μέσο Έλληνα το τελευταίο αποκούμπι για κάθε δυσκολία της ζωής. Δεν ήταν αποτελεσματικό, ούτε καν στις βασικές υπηρεσίες που όφειλε να προσφέρει: παιδεία, υγεία, πρόνοια, ασφάλεια. Ήταν ένα κράτος που ούτε το πρόβλημα των σκουπιδιών δεν κατάφερε να λύσει. Παρ' όλα αυτά όμως, αποτελούσε τον τελευταίο σταθμό. Ήταν ο αφερέγγυος μεν, εγγυητής δε των πάντων: των συντάξεων, των καταθέσεων, της επιχειρηματικότητας. Κλάδοι που είχαν απαξιωθεί και εταιρείες που δεν πήγαιναν καλά μπορούσαν να βασίζονται στις οικονομικές ενέσεις κάποιων κρατικών ή ημικρατικών τραπεζών. Αποτέλούσε το γιατρικό της ανεργίας. Παραγωγικές θέσεις που δεν δημιουργούσε ο ιδιωτικός τομέας τις αναπλήρωνε αντιπαραγωγικά το κράτος, δίνοντας την ψευδαίσθηση της χαμηλής ανεργίας. Το κράτος βρισκόταν δίπλα ακόμη και σ' εκείνους που παρέβαιναν τους νόμους του. Ένας πλημυροπαθής αλλά αυθαίρετος οικιστής ήξερε ότι αν είχε τις κατάλληλες διασυνδέσεις ή αν έκλαιγε πειστικά στα κανάλια, η «πολιτεία» θα βρισκόταν δίπλα του για να τον αποζημιώσει.

Αυτό διαδόρφο οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συμπεριφορές. Οικονομικός όλοι γνώριζαν ότι δεν χρειάζεται να απευθυνθούν στην αγορά προϊόντων ή εργασίας. Η πιο ορθολογική επιλογή, που προσέφερε εξασφάλιση, ήταν ο μπάμπας στην Κορώνη ή ο «φιλος υπουργός» αν κάποιος ήθελε να επικειρήσει. Αν δει κάποιος

πώς κυμαίνονταν οι βάσεις εισαγωγής στα ΑΕΙ, θα έβλεπε «περιέργα πράγματα». Η άνοδος των βάσεων στις σχολές δασκάλων ή αστυνομικών έδειχνε μια κοινωνία που έστρεφε το μέλλον της (τα ίδια τα παιδιά της) στις ανάγκες του κράτους.

Η ελληνική κοινωνία δεν ήταν έτοιμη για την κρίση. Όχι μόνο για την οικονομική -ποιος θυμάται τα περί «θωρακισμένης οικονομίας»; - αλλά για την ολοκληρωτική κατάρρευση ενός μοντέλου που λειτουργούσε διογκούμε-

Άρνηση, απελπισία, οργή. Είναι οι πρώτες, φυσικές, αντιδράσεις της ελληνικής κοινωνίας, μιας κοινωνίας σε σοκ.

Το χειρότερο που δημιουργήσε αυτό το υπερπροστατευτικό (έστω κατά φαντασίαν) κράτος είναι οι «ευνοϊχοί» πολίτες.

νο τα τελευταία 60 χρόνια. Γι' αυτή την κοινωνία το σοκ είναι βαρύ. Είναι φυσικό οι πρώτες αντιδράσεις να είναι η άρνηση, η απελπισία και η οργή. Πριν από δύο χρόνια ουδείς μπορούσε να διανοηθεί ότι μπορεί δημόσιοι υπάλληλοι να χάσουν τη δουλειά τους, αλλά ότι μπορεί να υποστούν μείωση των εισοδημάτων τους. Το επίσημο των συνδικαλιστών «εμείς αλλιώς είχαμε προγραμματίσει την ζωή μας, είχαμε πάρει δάνεια κ.λπ.» ε-

περιέχει την άρρητη πεποίθηση ότι υποοιδοποιεί τους πολίτες το κράτος όχι μόνο προστατεύει τις θέσεις εργασίας τους, αλλά και τα εισοδήματά τους. Ποτέ απολυμένος του ιδιωτικού τομέα δεν έφερε ως επικείμενο στον εργοδότη του «εγώ αλλιώς είχα προγραμματίσει τη ζωή μου».

Τελευταίο αποκούμπι

Το «τι θα κάνουμε εμείς τώρα;» είναι το ερώτημα όχι μόνο των δημοσίων υπαλλήλων που βλέπουν τα εισοδήματά τους να μειώνονται, αλλά ακόμη και νέων ανθρώπων που είτε από παράδοση είχαν προανατολιστεί στο Δημόσιο είτε το θεωρούσαν τελευταίο αποκούμπι. Εδώ, ακόμη και οι επιχειρηματίες ζητούν διά των θεσμικών τους οργάνων κρατικό σχέδιο για την οικονομία. Το χειρότερο που δημιουργήσε αυτό το υπερπροστατευτικό (έστω κατά φαντασίαν) κράτος είναι οι ευνοϊκοί πολίτες. Η απελπισία που νιώθουν πολλοί οφείλεται στο γεγονός ότι δεν μπορούν να φανταστούν ότι κάτι μπορεί να δουλέψει χωρίς την «αρωγή της πολιτείας». Το φως στο τούνελ που δεν βλέπουν είναι το φως του κράτους που έσβησε, το οποίο έστω ως ιδέα ήταν εκεί να τους συντροφεύει. Η απουσία ουσιαστικού διαλόγου για την οικονομία (διά της κατασκευαστικής και ποικιλοποικιλίας κάποιων ιδεών ως «νεοφιλελεύθερων») απέτρεψε την αναγκαία σύνθεση ενός θεωρητικού μοντέλου, που φυσικά θα εμπειρέχεται το κράτος για διάφορες κοινωνικές λειτουργίες, αλλά θα απελευθερώνει και δυνάμεις της κοινωνίας να δημιουργήσουν για να προκόψουμε όλοι μας.

Αυτή η απουσία της διαφορετικής οπτικής στα πράγματα είναι ο βασικός δημιουργός της απελπισίας. Οι πολίτες δεν νιώθουν μόνο ότι πλύνονται από τα μέτρα. Δεν έχουν την εναλλακτική θεώρηση για να κατανοήσουν ότι μια απελευθερωμένη οικονομία μπορεί να αντικαταστήσει, πλείστε όσες λειτουργίες έκανε μέχρι τώρα ο τεθνεώς πατερούλης. Ποιος μπορεί να φανταστεί, για παράδειγμα, ότι μπορεί ο ιδιωτικός τομέας να κάνει στην Ελλάδα ό,τι και στις υπόλοιπες χώρες, να δημιουργήσει δηλαδή θέσεις εργασίας;